

mama már nem gonoszkodik tovább. Tatár kiegyensúlyozottabb verseket ír annál, hogy minden pörére vetkőzött külsőség dacára bárki letudja ennyivel. (Mit kínlódok ezzel a külsőség-dologgal akkor annyit? Hát azért, mert vannak olyan remek könyvek, amelyek hihetetlenül igénytelen külsőben jelennek meg, mégis kincset érnek – és vannak, amelyek erre csak rájátszanak, teszem azt, nagyon szándékoltan akarnak igénytelennek tűnni – nekem vala-

hogy első pillantásra ilyen ez a könyv. Nem és nem tudok tőle szabadulni).

Gondolatiság, finomság, érzékenység jellemzi a kötet darabjait. Pontos, egyenletes színvonalú, talán nem mindenhol takarékos, de mindenhol jól olvasható. Ráadásul olvasatom legkomolyabb problémájával mintha tisztában is lenne, hiszen első fejezetének címe egyből azt kérdezi: *Áltörténésről álszavakkal?* Áltörténés, álszavak – van az a nagyon kínos, rám pl. abszolút bénítóan ható kérdés, hogy azért ír-e valaki, mert van egy története (mondanivalója, ötlete, gondolata, bármi, amit megszólaltatni lehet), amelyet mindenképp el akar mondani, vagy azért van története (mondanivalója, ötlete, gondolata, bármi, amit megszólaltatni lehet), mert mindenképp írni akar valamit, s ahhoz meg mégiscsak kell – vonatkozhatna erre is az első ciklus címe, járhat ekörül is a *Hogy másról van szó* c. darab. Állatarzis, erről is beszél még, hogy ez nem célja itt (sem). A túlbeszélés mégis mindenféle jól hangszerezett *álságra* utal.

A kötet első ciklusa, több jól rimelő, ügyes szonettel, más rímes és rímtelen darabokkal tulajdonképp a távozás, a le/kilépés, a szerepek befejezésének kényszerét hangolja fel, de a bármilyen póz/szerep betölthetlensége, betöltésének alkati képtelensége bűvópatakként elő-előtörő témája a verseknek szerte mindenfelé a kötetben: az *Exit' vagy ezt itt*, a *Finita la comedia*, a *Protest Song* így a kötet egyik alpnarratívájának kezdőképeit adja, míg az olyan darabok, mint a *P.I.A.C.*, vagy a *Mint ki hagymát...* már a fogy. társ. kritikájába oltott, bolt-metaforához rendelt versek sorát nyitja. Szétszabdalt, összefüggő darabjait különben ügyes szervezéssel-szerkesztéssel rendezi el – egy-két hosszabb, töményebb szöveget finom, ügyes és ötletes rímes-ritmusos darabok követnek, ezzel jó adag ösztönzőerőt ad a továbbolvasáshoz, ha elsőre elvesznének a terjedelmesebb, engem elsőre (nem tudom mért pont) Dobai Péterre emlékeztető szövegek között. A *Kerettag retteg*, vagy a *Hullámvas'* ciklusokkal/fejezetekkel az első, ami szembetűnik, hogy nincs igazán markáns elkülönülés: lényegében ugyanazokat a témákat tárgyalják újra ugyanazokkal a formaváltozatokkal, ugyanabban a beszédmódban, mint a nyitó fejezet. Kulturális és mitológiai allúziók (mint Harry Potter, majd később Thészeusz vagy Orpheus kerül elő ezért-azért), sze-

repjátékok, omázs-versek (mint a József Attilához nyilván köthető *Lehetséges búcsúvers – 1937. tele*) – de játékok másképpen is: tipográfiai megoldások lebegtetésével többféleképpen olvasható szavak, félmondatok, kiemelések kurzív vagy vastag szedéssel is összetevői ennek a versvilágnak – intellektuálisan és „szakmailag” rendben van minden. És ha már szakma, vissza-visszatérő szereplő a *költők céhe*, mint valamilyen önmagának mitologikus szerepet tulajdonító, fontoskodó, szatirikus társaság (*Rettegsz a költészetért ma...*), vagy a versírás is állandóan tematizálódik – profán-játékosan, a közelmúlt politikai pletyka-világát is meghívva *A tizenegysoros gyakornoklány a Fehér Nászból* c. darabban, vagy maga az alkotás fizikai aktusa, illetve annak körülményei (*Inga*).

Aztán jön a kemény utolsó írás, az *Ez az üzenet* (így, kiemelten az eredetiben), amely kicsit megfordítja az eddigi visszahúzódo szerénységet – az a fajta öntudat, amely a *bejáróság* mellett már az elején hangsúlyt helyez a *művészlétre* is, itt már kétféle nyitottsággal, komolynak és szatirikusnak is olvashatóan, ezért vállalásától bármikor visszavonhatóan a megmaradásra helyezi a hangsúlyt: „ez a vers talán megmarad”. Fene tudja, kötetegészként még csak-csak, de versenként emlékezetes-e? Kár, hogy a verset nem lehet mondjuk afféle háttérzeneként duruzsolni – e kötet darabjai például alkalmasak lennének rá, nem zaklatnak fel semmilyen tevékenység közben. Mert hát az van, hogy olvasom, olvasom, megyek benne egyre beljebb, de amikor vége, nem tudom, mit olvastam. Úgy értem, egyetlen markáns vers sem marad meg – megmarad a kötet összessége, de egyetlen vers címére sem emlékszem, mert egyetlen se vág mellbe, nem taszít meg, hogy nézd már, itt van valami új, valami megdöbbenő erő; nem is válnak teljesen szét, mert bár gondosan lekerekített mindegyik, de nincs igazán markánsan kiváló szólás a többi közül. Noha nem riad vissza a tételtől Tatár Sándor köteté, igazán merésznek, eredetinek nem tudnám nevezni. Inkább csak megteszi hozzászólását néhány közkezen forgó tárgyban. Egy kicsit elálldogál bizonyos kérdéseknél, mint ahogy az olvasó is elálldogál-elüldögél kicsit a kötettel. Aztán habozás nélkül megy tovább. Remélem, Tatár is elindul legközelebb valamerre.

Nemes Z. Mária

Bábus-életrekeltős történetek

(Szilágyi-Nagy Ildikó: *Valami jó testnyílás*.)

JAK–L'Harmattan, 2007)

Szilágyi-Nagy Ildikó *Valami jó testnyílás* című első prózakötete az év elején jelent meg a *JAK-füzetek* sorozatban. A hússzínű borító Spányik József festményének felhasználásával készült, s a recenszens szívét elsőre megnyerte a bizarr életkép és a kötet címe közti

termékeny feszültség. A festményen egy fekete nyálkával lefröcskölt „mocsári férfi” ölel át egy csukott szemű, halszerű nőt. A képkivágás miatt nem láthatjuk egészében a két testet, s ez a megoldatlanság a kép ambivalenciájának egyik forrása. A női test nem választható el a férfi alakjától, mivel annak bal keze helyén kinőve, egyfajta protézisként, vásári bábként „lóg” a képtérben. A két figura közti hatalmi viszony sem egyértelmű, hiszen a nő magasabb a férfinél, s nyelvével a bábjátékos fülebe fúrva, „valami jó testnyíláson” keresztül fújja fel annak lószzerű fejszerkezetét.

A borító és Szilágyi-Nagy szórványos folyóiratpublikációi alapján egy a nemi szerepeket és testies motívumokat szokatlan intenzitással dekonstruáló prózakötetre számítottam, melyre Erdős Virág elszürkülése óta akkora igény lenne. A *Valami jó testnyílás* részben beigazolta a várakozásaimat, hiszen egy izgalmas női hang körvonalazódik a szövegekben, de – s talán ez a legfájóbb – Szilágyi-Nagy még eléggé alulmúlja saját lehetőségeit.

A kötetben harminchárom szöveg osztozik alig száztíz oldalon. Ezekben a kisprózákban Szilágyi-Nagy netnaplók, blogok és publicisztikai műfajok formai és nyelvi elemeiből próbál összekompilálni egy olyan prózanyelvet, mely működésében a minimalizmus és a kilencvenes évek szövegirodalmának hatását tükrözi. A prózai „felmenők” azonban nem hatásukban vannak jelen elsősorban, hanem mint az irodalmi élet hús-vér figurái tűnnek fel a kötet oldalain. Bartis Attila vagy Garaczi László alakjának ironikus szerepeltetése (vö. *Festmény* és *Családi állapot* c. szövegek) az irodalmi életet egy a textualitáson túlmutató személyes mitológiaként köti bele a beszélő mindennapjaiba. Ez a gesztus generációs tünet és egyszerre kritikai attitűd is, elég ha Sopotnik Zoltán *Az őszinteség közepe* c. verseskötetére gondolunk, melynek *K.U.K.O.R.E.L.L.Y.* versciklusában a hivatkozott szerző mint (de)mitizált *személy* jelenik meg. Szilágyi-Nagy sajnos nem használja ki teljesen ebben az eljárásban rejlő ironikus potenciált, de a Závada Pálnak a Holmi prózaszerkesztőjeként megfogalmazott elutasító levelét kommentáló bekezdés a *Kulcs* című írásban mégis a kötet egyik legszórakoztatóbb szövegrészlete.

Az irodalom, az írás mint mesterség tehát hangsúlyos szereppel bír a kötet szövegeinek tematikus szintjén is, a beszélő olvas és ír, aztán beszámol róla, talán túl hangosan is, idegesítő intellektuális fölényvel. Persze ezt is lehet egyfajta elidegenítő és ironikus eljárásként értelmezni, mellyel Szilágyi-Nagy saját beszélőjének álságos kultúrgőgjét jellemzi. Ez a beszélő – aki egyszerre játssza a Salomének csúfolt bölcsészperdita (vö.

Válaszút), és a törekeny budapesti értelmiségi szerepét – egy elsőre kifejezetten ellenszenves, de épp ezért izgalmas női anti-hős. Alakja annyira irritáló, hogy aktiválódik a férfi olvasó minden himsoviniszta sztereotípiája, de ez a hatás is egyfajta provokáció, mely a nemi beidegződéseket dekonstruálja. A beszélő elidegeníti, „elveti” magától női klisékből alkotott Énjét, mely Bábként fordul szembe az őt életre keltő férfitekintettel, s ezzel maga a tekintet alázódik meg. Az ön-elidegenítés mechanizmusa szövegszinten abban mutatkozik meg, hogy a beszélő csak mesterséges tárgyak, árutermékek (Tesco, Baumax) viszonylatában képes önmagát, testét, nőiségét elhelyezni, s ezzel egyfajta hulladék-plasztikát, dekollázst alkot, melynek elemei között csak a cinikus önreflexió közvetít. Ez a kiábrándult test- és énkép az, ami Szilágyi-Nagy prózáját Erdős Virágéval rokonítja, s ami megkülönbözteti attól az önelégült nemi pátosztól, mely a női test kapcsán nemrég összeállított reprezentatív antológia, a *Szomjas óázis* számos szövegére jellemző. Itt nincsen „visszafogó” anyatest, kozmikus női növesztett női léttér, a fogyasztói és kultúrjavak között szétterjedő test valójában egy senki által ki nem tölthető szimulákrum.

Minden említett innovatív kísérlete ellenére a *Valami jó testnyílás* nem elég meggyőző, mint kötet, mint „egész”. A saját hang már működik, de az anyag nem elég összeszedett, kevés az igazán intenzív szöveg. A könyv egészére egyfajta massaélmény jellemző. Ez persze magyarázható azzal, hogy a kisprózák nem is akarnak egységes vektorba rendeződni és inkább az esetlegesség bájjára törekednek; viszont (és ez a probléma) nem képesek a szövegteremtő mozgásnak arra a természetes eleganciájára, mely minden „grácia” előfeltétele kell legyen. Szóval, kevés a szervező „kellem”, és túl sok a darabos (néha erőltetett) mellérendelés. Szilágyi-Nagy a kötet elején olvasható Baudelaire-mottóval teoretizálja dekoncentrált írásmódját, de a „csupa fej, csupa farok, váltakozva és kölcsönösen” programját nem sikerül egy egész könyvön át életképesen működtetni. A továbblépés egyik útja talán épp a fragmentálás, a bekezdésekre koncentrált tagolás radikalizálása lehetne, mely segítené a helyes dallamvonal, belső ritmika megtalálását. Szilágyi-Nagy Ildikó első kötete tehát ígéretes, de még kiforratlan munka, a szerző már megtalálta a megfelelő testet, de a testnyílások körül még túl sok a bizonytalanság.